

PRÒLEG

Verena Stolcke,
Presidenta de l'Institut Català d'Antropologia

“No t’he donat, oh Adam, un lloc definit, un aspecte particular, ni, des d’ara, una prerrogativa peculiar. Això cerca l’objectiu que tinguis un lloc, un aspecte i les diferències que triïs conscientment, i que, d’acord amb la teva intenció, guanyis i conservis. La naturalesa definida dels altres éssers està constrenyida per les normes precises que he prescrit. Malgrat això, tu, no limitat per cap mancança, la determinaràs d’acord amb l’arbitri al poder del qual t’he consignat. Al centre del món, t’hi he col·locat perquè observis, amb comoditat, tot allò que hi existeix. Així, no t’he creat ni celestial ni terrenal, ni mortal ni immortal, amb el propòsit que tu mateix, com a jutge i artífex suprem de tu mateix, et donessis forma i et plasmessis en l’obra que escollissis. Tant podràs degenerar en aquestes bèsties inferiors, com regenerar-te, en funció del teu ànim, a les realitats superiors que, per cert, són divines. ¡Oh magnífica llibertat del nostre Déu pare! ¡Oh admirable destí de l’home a qui ha estat concedit d’obtenir el que desitgi, ésser el que ell vulgui! Al moment mateix de néixer, les bèsties porten amb elles, del ventre matern, tot el que tindran i necessitaran després.” (Giovanni Pico della Mirandola, *Discurs sobre la dignitat de l’home*, 1463-1494).

Té sentit anteposar aquesta citació de l’humanista renaixentista Pico della Mirandola al número monogràfic de *Quaderns Lévi-Strauss 2008/100* que publica ara l’Institut Català d’Antropologia per retre homenatge al distingit antropòleg Claude Lévi-Strauss. Més de cinc segles separen tots dos grans pensadors, que no sols inflamaren el debat intel·lectual i polític de la seva època amb l’heterodoxa defensa de les heterogeneïtats culturals i religioses i de l’enriquiment que modes de vida diferents signifiquen per a la condició humana. Compartiren, igualment, la transcendència antropològica que van atribuir al contrast entre cultura i naturalesa. D’aquesta dissociació renaixentista de la llibertat creativa humana de les lleis de la naturalesa n’havia d’emanar l’energia creativa de l’antropologia en qualitat d’estudi modern de l’experiència humana en la seva diversitat al temps i l’espai. No obstant això, per bé que el contrast entre cultura

i naturalesa constitueixi un eix fonamental de la seva obra, Lévi-Strauss desafia gradualment aquesta discontinuïtat cosmològica. Especialment, els petits textos publicats aquí que va escriure als darrers deu anys al·ludeixen d'una manera o d'una altra a aquest diàleg necessari entre antropologia i biologia.

Lévi-Strauss és un home del terrible segle XX de les dues guerres mundials, l'extermini sistematitzat dels jueus europeus i l'exili massiu dels perseguits pel règim nacional-socialista alemany. La seva bona amiga Catherine Clement

Ha assenyalat, en efecte, que a l'igual dels seus contemporanis que patiren la Segona Guerra Mundial, sobretot quan eren jueus, Lévi-Strauss és profundament pessimista. Quan l'exèrcit alemany ocupa París el 1942, ell s'hagué d'exiliar. El Brasil, on s'inicià com a antropòleg, es negà a acollir-lo. Però el seu gran amic, l'etnòleg d'origen suís Alfred Métraux, i l'antropòleg d'origen austríac Robert Lowie, deixeble de Franz Boas, aconseguiren que Lévi-Strauss pogués abandonar la França ocupada en el marc del Pla de Salvament de científics i intel·lectuals europeus de la Fundació Rockefeller. El seu exili a Nova York li va permetre conèixer de prop la nova antropologia boassiana, malgrat que no trenca els vincles intel·lectuals amb França en cap moment. Lévi-Strauss comença a exercir la docència a la New School of Social Research, la qual fou creada el 1933 per refugiats alemanys, austríacs i italians com a Universitat a l'Exili, amb el suport de la mateixa Fundació Rockefeller. És menys conegut, però, el fet que molt aviat Lévi-Strauss, en col·laboració amb altres intel·lectuals francesos exiliats, creen l'École Libre de Hautes Études sota el patrocini del govern lliure encapçalat pel general de Gaulle, com una rèplica a l'exili de l'École Pratique des Hautes Études de la qual serà designat secretari. Foren potser aquest pessimisme envers l'espècie humana, junt amb la seva admiració per l'antropologia cultural boassiana i la seva amistat amb el lingüista txec Roman Jakobson —que també era docent a l'École Libre—, els ingredients d'una antropologia estructuralista en tant que ontologia de la condició humana que Lévi-Strauss desenvolupà als seus viatges entre el vell i el nou món. Com és ben sabut, un cop de tornada a París, féu conèixer el 1949 aquest vast estudi estructuralista que constitueix *Les Structures Élementaires de la Parenté*, que desafiarà de mode radical els estudis tradicionals del tema antropològic privilegiat que constitueixen els sistemes de parentesc.

El 2005, la Generalitat de Catalunya guardonà Claude Lévi-Strauss amb 97 anys d'edat amb el XVII Premi Internacional Catalunya pel compromís ètic i humanista de la seva important obra antropològica i filosòfica. En un acte solemne que tingué lloc a l'Acadèmia francesa a París, el president de la Generalitat de Catalunya, Pasqual Maragall —en companyia d'una nodrida representació de l'antropologia catalana i francesa—, lliurà el premi a l'antropòleg. Al maig d'aquell mateix any, l'Institut Català

d'Antropologia dugué a terme un nou homenatge a l'obra antropològica de Claude Lévi-Strauss, a Barcelona. A l'acte, hi parlaren el professor el professor Philippe Descola de la Càtedra d'Antropologia de la Naturalesa del College de France, que fou l'últim doctorand de Claude Lévi-Strauss; el Dr. Alexandre Surrallés del Laboratoire d'Anthropologie sociale, que al seu torn ha estat deixeble de Philippe Descola; i també el professor Joan Prat, destacat divulgador del pensament lévi-straussia a Catalunya. Al cap de tres anys, al novembre del 2008, Claude Lévi-Strauss va complir cent anys amb una lucidesa plena, emparat per innumerables mostres de deferència i admiració que es troben en una proporció directa respecte a les moltes controvèrsies que ha suscitat el seu pensament antropològic durant la seva llarga vida intel·lectual.

Aquest monogràfic especial de *Quaderns Lévi-Strauss 2008/100* que l'Institut Català d'Antropologia consagra al gran mestre Claude Lévi-Strauss s'inspira en un doble afany. Desitgem divulgar algunes de les ponències que es presentaren arran d'aquests homenatges recents a la influent obra de Lévi-Strauss, els quals il·luminen amb un caire molt actual les inquietuds intel·lectuals que el van inspirar en el decurs de la seva llarga trajectòria. I, així mateix, volem fer accessible al públic que hi estigui interessat el pensament recent de Lévi-Strauss, petites vinyetes triades per il·lustrar les controvèrsies intel·lectuals que la seva obra provocà o per documentar reflexions contemporànies que plantegen noves perspectives amb relació al potencial i el destí humans.

I, *last but certainly not least*, vull agrair d'una manera especial al Dr. Alexandre Surrallés la molt intel·ligent selecció de textos que conté aquest monogràfic de *Quaderns Lévi-Strauss 2008/100*, la gestió dels drets de publicació i la seva traducció, com també a la Dra. Montserrat Ventura i Oller la fina traducció dels textos més rellevants.